

Проте, досить високий рівень короткострокової ліквідності був тим чинником, який дозволив банківській системі і надалі функціонувати стабільно без суттєвих втрат. Завдяки вчасно вжитим заходами НБУ, банківська система змогла зберегти свою стабільність. Після досягнення пікових значень у 2022 році, показники ліквідності почали поступово знижуватися, що може свідчити про адаптацію банківської системи до нових умов.

Дослідивши фактори, що впливають на динаміку показників ліквідності, виділяємо наступні:

- макроекономічна ситуація: ВВП, інфляція, обмінний курс.
- монетарна політика НБУ: ставка рефінансування, операції на відкритому ринку.
- банківське регулювання: зміни в нормативних актах, вимоги до резервування.
- геополітичні ризики: війна, санкції.

Графік демонструє загальну тенденцію до зростання показників ліквідності банківської системи України протягом періодів 2020-2022 років. Це свідчить про підвищення стійкості банків до фінансових потрясінь та їх здатності задовольняти поточні вимоги кредиторів. Однак, у 2023 році спостерігається незначне зниження показників, що може свідчити про певну корекцію після періоду значного зростання. Зниження ліквідності банківської системи України у 2023 році обумовлено декількома ключовими факторами, а саме:

- зростання вартості залучення коштів: конкуренція за депозити та зміни вимог НБУ призвели до збільшення витрат банків на фондування;
- скорочення кредитного портфеля: зменшення попиту на кредити та обережність банків у кредитуванні вплинули на обсяг активів.

Отже, аналіз ліквідності банківської системи України за період 2020-2023 років показав, що система загалом зберігала стійкість, незважаючи на значні виклики, пов'язані з пандемією COVID-19 та повномасштабною війною. Дії Національного банку України, спрямовані на підтримку ліквідності, були ефективними. Однак, існують ризики, пов'язані з потенційними змінами макроекономічної ситуації та якістю активів банків. Для подальшого зміцнення ліквідності рекомендується продовжувати диверсифікацію джерел фінансування банків, вдосконалювати систему управління ризиками та розробляти нові інструменти для оцінки ліквідності.

Література

1. Економічна сутність ліквідності банку, мета та завдання аналізу. URL: <https://buklib.net/books/28537/>.
2. Олещенко Л.Г. Сучасний стан та проблеми ліквідності банківської системи. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2213>.
3. Про порядок регулювання діяльності банків в Україні: Інструкція НБУ від 28.08.2001 № 368 із змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>.
4. Онищенко В.О., Довгаль Ю.С., Тітович В. Стан та особливості формування ліквідності комерційних банків України у сучасних умовах. *Фінансовий простір*. 2015. № 1. С. 204-211. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fin_pr_2015_1_28.
5. Довгаль Ю.С., Гребінь О.М. Оцінка ефективності управління ліквідністю на рівні комерційного банку. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2011. № 1. С. 34–39.

УДК 336.711

Біленька Ілона Віталіївна, студентка

Науковий керівник: Птащенко Л.О., д.е.н., проф.

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (Україна)

ТЕНДЕНЦІЇ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ГРОШОВО-КРЕДИТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Важливим елементом фінансової політики є грошово-кредитна політика України. Її ефективність впливає на стабільне функціонування економіки, розвиток фінансового ринку та створення умов для стійкого економічного зростання країни. Щоб досягти цих цілей, монетарна політика має враховувати специфічні умови України. Ефективність роботи банківської та грошово-кредитної системи має вирішальне значення для відновлення економіки країни в повоєнний період, а також для забезпечення нормального функціонування в умовах воєнного стану. Вона також впливає на ресурсне забезпечення господарської діяльності ринкових суб'єктів і на ефективність їх взаємодії з банківськими установами, що створює основні умови для сталого економічного зростання та підвищення рівня життя і добробуту населення [1].

Актуальністю вибраної теми зумовлена тим, що брак фінансових ресурсів уповільнює розвиток економіки України, обмежуючи можливість для розширення діяльності наявних підприємств і призводячи до зниження кредитного рейтингу країни. Отже, з огляду на зазначені причини, необхідно провести аналіз поточного стану та перспектив розвитку грошово-кредитного ринку України. Деструктивний вплив війни на грошово-кредитні відносини в Україні був

передбачуваним. Проте зміни у цій сфері значною мірою залежали від низки важливих зовнішніх і внутрішніх факторів. Окрім того, окупація українських територій і руйнування цивільної інфраструктури через бойові дії зменшили потребу в кредитуванні через майже повне припинення економічної активності на цих територіях.

Іншим значущим чинником, що вплинув на ситуацію на грошово-кредитному ринку, стали великі обсяги макрофінансової допомоги, наданої українському уряду іншими країнами та міжнародними фінансовими організаціями. Зокрема, за даними НБУ (2023), протягом перших дев'яти місяців 2022 року 42,3% доходів державного бюджету України формувалися за рахунок таких зовнішніх надходжень. Такі вливання коштів на український грошовий ринок спричинили структурні зміни, зокрема вплинули на пропозицію грошей і обсяг грошової маси. Крім того, з початком війни уряд України змушений був здійснити значні вливання грошової маси в економіку для фінансування бойових дій і підтримки національної економічної системи в складних умовах. Це відбувалося через масовий викуп Національним банком України урядових ОВДП, що призвело до ще більшого зростання грошової маси, викликало негативні тенденції в макроекономічних показниках і фінансових індикаторах та стало одним із ключових чинників інфляції в Україні [2].

Протягом року темпи інфляції зросли майже вдвічі, причому найбільше прискорення спостерігалось в другій половині року, коли в Україні почала відновлюватися економічна активність. З початком відновлення ринку ціни почали підвищуватися, реагуючи на зміни в балансі попиту та пропозиції. Таким чином, можна стверджувати, що негативний вплив зовнішніх факторів на динаміку відсоткових ставок і темпи інфляції почав проявлятися з моменту активізації економіки. Водночас, у період найбільшої політико-економічної невизначеності, що тривала з лютого по травень, ринок фактично «завмер», включаючи грошово-кредитну сферу. Незважаючи на загальне скорочення обсягу комерційних операцій і спад виробництва, макроекономічні показники залишалися стабільними, що стало несподіваним результатом у порівнянні з попередніми фінансово-економічними кризами ринкового характеру.

Таким чином, загальну ситуацію з динамікою показників у грошово-кредитній сфері можна схарактеризувати як надзвичайну. Водночас, важливою рисою поточної ситуації стали протилежні тенденції розбалансування та стабілізації фінансової системи і банківського сектору. Зокрема, зниження економічної активності та вливання незабезпеченої грошової маси на фінансові ринки спричинили ризики інфляції, девальвації національної валюти та зменшення доступних кредитних ресурсів. З іншого боку, значні обсяги міжнародної фінансової допомоги допомогли згладити частину зазначених негативних процесів, сприяли стабілізації валютного курсу, дозволили НБУ зберегти міжнародні валютні резерви та загалом підтримати національну фінансову систему. Результатом таких протилежних тенденцій у кризових умовах стала зміна ключових індикаторів фінансового ринку. При цьому прогнози експертів, зроблені на початку війни, виявилися менш негативними, ніж очікувалося, і наслідки для грошово-кредитної сфери були не такими катастрофічними, як передбачалося. Більше того, можна стверджувати, що НБУ та уряд України в цілому змогли утримати ситуацію під контролем і забезпечити стабільне функціонування грошового ринку. У цей період спостерігався активний вивід капіталу за кордон з боку іноземних інвесторів та українських громадян, які залишили країну. Проте, після відновлення економічної активності на ринку, налагодження експортних маршрутів для сільськогосподарської продукції та значного збільшення обсягів міжнародних фінансових траншів, починаючи з середини літа, розпочалося поступове відновлення міжнародних резервів України. Станом на 1 січня 2023 року їхній обсяг був лише на 0,59 млн доларів США меншим, ніж на початку 2022 року. Отже, можна зробити висновок, що міжнародне фінансування стало ключовим чинником стабілізації грошово-кредитної сфери України.

У загальному можна зазначити, що в умовах війни, яка створює численні ризики та загрози для національної економіки України, грошово-кредитна сфера виявилася відносно стійкою до цих негативних впливів. Як показала практика, темпи інфляції та динаміка облікових ставок не відповідають песимістичним прогнозам, які висловлювалися на початку конфлікту. Можна констатувати, що Національний банк та Уряд України змогли стабілізувати ситуацію на грошовому ринку в складних умовах і сприяли відновленню економічної активності в країні, що, в свою чергу, призвело до зростання обсягів економічних операцій і коригування ключових макроекономічних показників. Проте, на даний момент обсяги кредитування національної економіки з боку комерційних банків залишаються на досить низькому рівні. Це зумовлено, з одного боку, значним зростанням резервів за банківськими операціями, що обмежило їх кредитні ресурси, а з іншого – наявністю певних невизначеностей.

Література

1. Благун І. І. Банківська система України в умовах турбулентності фінансового ринку: теорія, методологія, практика. Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2020. 363 с.
2. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua>.